

УДК 658.15:69

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Литвиненко А.О., викладач,
Бусургіна М.А., студентка (ХНЕУ)*

У даній статті розглядаються методи визначення фінансової стійкості підприємства з урахуванням особливостей діяльності будівельних підприємств. Представлені результати дослідження взаємозв'язку між рівнем фінансової стійкості підприємства та його прибутковістю

Ключові слова: *фінансова стійкість, прибутковість, будівельні компанії, кореляційний аналіз, тип фінансової стійкості, власний капітал, позиковий капітал.*

Постановка проблеми. У ринкових умовах для підприємства є важливим стимулювання свого розвитку та прибутковості, що є запорукою його конкурентоспроможності. Важливим елементом розвитку підприємства є забезпеченість його фінансовими ресурсами, їх стан та структура. Тобто рівень фінансової стійкості підприємства, яка забезпечує його достатнє фінансування та платоспроможність у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями фінансового аналізу, а саме аналізом фінансової стійкості займалися так вчені: Б.М. Литвин [1], М.В. Стельмах[1], В.О. Подольська[2], О.В. Яріш[2], Ю.А. Соколов[3], Н.В. Балабанова[3], І.В. Алексєєв[4], А.С. Мороз[4], Є.М. Романів[4], І.Б. Хома[4], Салига С. Я.[5], Дачій Н.В.[5], Мец В.О.[6], а фінансовому аналізу у будівництві свої праці присвятила Ізмайлова К.В.[7] та інші.

Важливим питанням у сучасних умовах розвитку галузі будівництва є визначення рівня фінансової стійкості підприємства та її вплив на прибутковість, а також дослідження фінансової стійкості як ключового фактора забезпечення прибутковості підприємства.

Метою даної статті є визначення ступеню впливу фінансової стійкості будівельного підприємства на його прибутковість.

Постановка завдання. Для досягнення мети були поставлені такі задачі: визначення методів аналізу фінансової стійкості; аналіз показників абсолютної фінансової стійкості підприємств; аналіз рентабельності підприємств будівельної галузі.

Виклад основного матеріалу. В існуючих працях науковців не має єдиного підходу до визначення сутності фінансової стійкості. Існує два підходи до визначення фінансової стійкості. Згідно

першого фінансову стійкість розуміють як характеристику фінансового стану та ефективності використання фінансових ресурсів, а згідно другого – як оптимальне співвідношення власного та залученого капіталу, необоротних та оборотних активів.

При відсутності єдності у визначенні категорії фінансової стійкості відсутній й єдиний підхід до визначення показників оцінки фінансової стійкості підприємства.

Існує два рівня аналізу фінансової стійкості[1,3,5]:

- аналіз абсолютної стійкості;
- аналіз відносних показників.

Розглянемо більш детально аналіз першого рівня. Аналіз абсолютних показників проводиться за методикою Шеремета А.Д. та Сайфуліна Р.С. Згідно з нею відділяється трикомпонентний тип фінансової стійкості підприємства. Дана модель побудована на аналізі покриття власним капіталом, довгостроковим капіталом та загальним об'ємом капіталу підприємства вартості запасів та витрат. Для його визначення необхідно проаналізувати такі показники:

1) наявність власних оборотних коштів, що характеризує рівень власних оборотних коштів та розраховується за формулою[1,2] 1:

$$Кв.о.к = ВК - НА = p.380 - p.080 \quad (1)$$

де Вк – вартість власного капіталу підприємства, тис. грн.

НА – вартість необоротних активів підприємства, тис. грн.

2) наявність власного капіталу та довгострокових зобов'язань, що характеризує рівень довгострокового капіталу підприємства та розраховується за формулою[2,5] 2:

$$Кд.к. = ВК + ДЗ - НА = p.380 + p.480 - p.080 \quad (2)$$

де ДЗ – сума довгострокових зобов'язань підприємства, тис. грн.

3) загальна величина основних джерел формування запасів та витрат[1,2], розраховується за формулою 3:

$$K_{\text{заг.}} = BK + ДЗ + KЗ - HA = p.380 + p.480 + p.500 - p.080 \quad (3)$$

де КЗ – короткострокові кредити банків, тис. грн.

Далі оцінюється покриття даними видами капіталу суми запасів та витрат, що здійснюється наступними показниками:

1) надлишок (нестача) власних оборотних коштів для формування запасів та витрат, що характеризує ступінь покриття оборотних активів власним оборотним капіталом та розраховується за формулою[3,5] 4:

$$\Delta K_{\text{в.о.к}} = K_{\text{в.о.к}} - ЗВ \quad (4)$$

де ЗВ – сума запасів та витрат, тис. грн. Вартість запасів та витрат розраховується сумуванням рядків балансу з 100 по 140.

2) надлишок (нестача) довгострокового капіталу для покриття запасів та витрат, що характеризує ступінь покриття вартості оборотних активів довгостроковим капіталом та розраховується за формулою[1,2] 5:

$$\Delta K_{\text{д.к.}} = K_{\text{д.к.}} - ЗВ \quad (5)$$

3) надлишок (нестача) загальної суми основних джерел формування запасів та витрат, що характеризує ступінь покриття вартості оборотних активів за рахунок довгострокового капіталу та короткострокових кредитів та розраховується за формулою [1,2,3] 6:

$$\Delta K_{\text{заг.}} = K_{\text{заг.}} - ЗВ \quad (6)$$

Згідно з значенням даних показників виділяють чотири типи фінансової стійкості.

Перший тип – абсолютна стійкість. Даний тип передбачає позитивне значення усіх трьох показників[1,2]. Тобто дорівнювання або перевищення власним оборотним капіталом вартості запасів та витрат. Це означає, що для покриття вартості запасів та витрат достатньо власного оборотного капіталу, а отже підприємство не залежить від кредиторів. Дана ситуація є доволі рідкою, оскільки для підвищення рентабельності власного капіталу підприємства використовують позикові кошти для фінансування розширення діяльності підприємства та його поточної діяльності.

Другий тип – нормальна стійкість[1,2]. Зустрічається у більшості існуючих успішних підприємств, адже припускає фінансування запасів та витрат за рахунок не лише власного капіталу, але й довгострокових зобов'язань, тобто довгострокового капіталу підприємства. Даний тип фінансової стійкості припускає від'ємне значення власного оборотного капіталу та достатнє забезпечення фінансування запасів та витрат довгостроковим капіталом та короткостроковими зобов'язаннями. Платоспроможність даного підприємства забезпечується

Третій тип – передкризовий стан[1,2]. Характеризує недостатність довгострокового оборотного капіталу для покриття запасів та витрат, які покриваються також короткостроковим кредитами. цей стан передбачає нестачу власного оборотного капіталу та довгострокового капіталу для фінансування запасів та витрат та надлишок загальної суми основних джерел фінансування. При даному типі стійкості відбувається порушення платоспроможності підприємства. Проте існує можливість відновлення рівноваги платіжних засобів за рахунок скорочення дебіторської заборгованості та підвищення оборотності запасів. Слід зазначити, що нормальним вважається стан коли вартість запасів та готової продукції дорівнюють або більші за залучені кошти, а вартість незавершеного виробництва та витрат майбутніх періодів є меншими або дорівнюють короткостроковим та довгостроковим джерелам формування запасів та витрат.

Четвертий тип – кризова фінансова стійкість[1,2]. При даному типі вартість запасів та витрат не перекриваються загальним оборотним капіталом, тобто підприємство є збитковим та не має коштів для покриття вартості запасів та витрат. Даний тип передбачає від'ємні значення усіх показників.

Визначення типу фінансової стійкості за даною методикою дозволяє визначити поточний фінансовий стан підприємства, але не досліджує фактори впливу на причини кризового стану й розглядає заходи, які необхідно здійснювати для поліпшення фінансового стану підприємства.

Діяльність будівельної компанії має ряд особливостей, до яких зокрема можна віднести:

- дороговизна нового технологічного обладнання та його обслуговування;
- тривалий виробничий цикл;

– віддаленість у часовому вимірі витрат та доходів з реалізації житла;

– значна сума дебіторської заборгованості, яка спричинена на 20 – 30% дебіторською заборгованості покупців, тобто населення;

– дороговизна сировини та матеріалів.

Перший фактор обумовлює наявність значної частки довгострокових кредитів у пасиві балансу підприємств. Оскільки підприємства не можуть за рахунок лише власного капіталу оплачувати розширення виробництва, придбання для цього нового обладнання та його постійне обслуговування.

Тривалий виробничий цикл та віддаленість доходів та витрат обумовлює наявність певної частки довгострокових кредитів, оскільки обирається така кредитна програма за якою підприємство змогло б оплатити найбільшу частку позичених коштів у період появи у нього прибутку. А оскільки середній цикл будівництва дому складає приблизно 2,5-3,5 роки при сприятливих умовах, то і кредити беруться на подібний строк. За рахунок довгострокових кредитів може фінансуватися частина оборотних активів, наприклад, дебіторська заборгованість. Оскільки дебіторська заборгованість виникає та накопичується впродовж усього виробничого циклу (тобто протягом 2,5-4 років, оскільки після закінчення будівництва вона продовжує накопичуватись певний проміжок часу, а потім зменшується), то її також доцільно фінансувати за рахунок довгострокових кредитів.

Висока ціна на сировину та матеріали спричинює необхідність короткострокових займів для поточного фінансування діяльності підприємства. Оскільки одне підприємство як правило буде одночасно декілька об'єктів, воно має можливість планувати свої витрати згідно з надходженням доходів. В основному будівельні компанії мають поряд з довгостроковими замовленнями короткострокові, які приносять менший прибуток та фінансують діяльність підприємства, а також потребують певних короткострокових вкладень.

Оскільки фінансова стійкість розглядається з позиції здатності підприємства фінансувати свої витрати власним капіталом, то доцільно розглянути ефективність фінансування витрат підприємства за рахунок залученого капіталу.

Більшість авторів спираються на те, що раціональність фінансування підприємства за

рахунок запозичених коштів обумовлюється двома факторами:

– оборотністю оборотних активів. Якщо підприємства мають потенціал до підвищення оборотності коштів, їм доцільно залучати засоби з зовнішніх джерел оскільки це надасть їм більший прибуток.

– вартістю залучення коштів. Якщо вартість залучення коштів є меншою за рентабельність підприємства, це є доцільним для нього.

Розглянемо взаємозв'язок між рентабельністю підприємства та рівнем його фінансової стійкості. Дослідження проводилось на шести підприємствах, що за визначенням УНІАН за 2009 [8] рік мали найвищі показники фінансової стійкості. До них відносяться: АТ ХК «Київміськбуд», ЗАТ «Аеробуд», АТЗТ «Спецбудмонтаж», ПП «Созидатель», ВАТ «Граніт» та ТОВ – Фірма «ТММ». Дані фінансової звітності підприємств взяті на кінець 2008 року для їх відповідного зіставлення.

Для визначення тісноти взаємозв'язку розрахуємо показник чистої рентабельності для кожного підприємства як співвідношення чистого прибутку та собівартості реалізованих площ.

Для визначення рівня фінансової стійкості розрахуємо показники абсолютної стійкості та для зручності розрахунку надамо кожному з типів таке значення:

- абсолютна стійкість – 3;
- нормальна стійкість – 2;
- передкризова стійкість – 1;
- кризова стійкість – 0.

Подані числові значення були визначені за кількістю показників з надлишком коштів для фінансування запасів та витрат. Так у абсолютному типі фінансової стійкості усі показники повинні мати позитивне значення і йому відповідно надано значення 3, нормальній стійкості – 2, передкризовій – 1, а кризовій стійкості – 0.

Далі за допомогою кореляційного аналізу визначимо ступінь взаємозв'язку між цими показниками. Використаємо вбудовану функцію у програмі MS Excel. За статтями балансу кожного підприємства за 2008 рік були складені два масиви даних – показники фінансової стійкості та рентабельності підприємства.

Перш ніж проводити кореляційний аналіз необхідно перевірити дані на нормальність розподілення. Для цього використаємо коефіцієнт асиметрії та коефіцієнт ексцесу, які розраховуються відповідно за формулами 7 та 8[4]:

$$As = \frac{\mu_3}{\sigma^3} \quad (7)$$

$$\text{де } \sigma_{As} = \sqrt{\frac{6(n-1)}{(n+1)(n+3)}}, \mu_3 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^3}{n}$$

$$Ex = \frac{\mu_4}{\sigma^4} - 3 \quad (8)$$

$$\text{де } \sigma_{As} = \sqrt{\frac{24n(n-2)(n-3)}{(n-1)^2(n+3)(n+5)}}, \mu_4 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^4}{n}$$

Для даних з нормальним розподілом повинні зберігатись наступні нерівності [4] (9, 10), що є критеріями нормального розподілу даних.

$$|Ex| < 3\sigma_{Ex} \quad (10)$$

Розраховані значення подані у таблиці 1.1

$$|As| < 3\sigma_{As} \quad (9)$$

Таблиця 1

Розраховані значення критеріїв нормального розподілу даних

Показник	Коефіцієнти	
	асиметрії	експесу
μ	-0,1172	1,1895
σ	0,6901	0,8356
Значення коефіцієнту	-0,3566	-0,5599
Порогові значення	2,0702	2,5067

Таким чином розподіл даних є нормальним, що дає можливість подальшого проведення кореляційного аналізу даних показників.

За допомогою формули КОРРЕЛ, вбудованої у програмі MS Excel, після введення двох масивів даних, отримали значення коефіцієнта парної кореляції -0,01128. Це означає, що між показниками рентабельності та фінансової стійкості є слабкий зворотній зв'язок. Це означає, що рентабельність підприємства не забезпечується фінансовою стійкістю. Згідно з результатами досліджень можна сказати, що підприємства, які мали абсолютну стійкість мали низьку рентабельність (0,08 – 0,9 %), за даними балансів підприємств за 2008 рік), в той час підприємства з кризовим типом стійкості мали рентабельність на рівні 4 -5% (за даними балансів підприємств за 2008 рік). Треба також зазначити, що підприємства з нормальною стійкістю мали найвищу рентабельність – 20-35% (за даними балансів підприємств за 2008 рік).

Висновок. Таким чином, за результатами досліджень можна зробити такий висновок: підприємства будівельної галузі ефективно функціонують при забезпеченні фінансування запасів та витрат довгостроковим капіталом, тобто власним капіталом та прирівняним до нього капіталом та довгостроковими зобов'язаннями. В той час високий рівень фінансової стійкості підприємств не гарантує ефективної та прибуткової їх діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Литвин Б.М. Фінансовий аналіз:навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів [Текст] /Б.М. Литвин, М.В. Стельмах,-К.:Хай-Тек Прес,2008 .- 335 с.
- 2.Подольська В.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник [Текст] /В.О. Подольська, О.В. Яріш,-К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488с.
- 3.Соколов Ю.А. Финансовая устойчивость с позиции оценки финансовых рисков [Текст] / Ю.А. Соколов, Н.В. Балабанова. – Иван.гос.хим.-технолог.ун-т. Иваново, 2008. –94 с.
- 4.Фінансовий аналіз: техніка розрахунків та моделювання економічних ситуацій:Навч. посіб. для вузів [Текст] / [І.В. Алексєєв, А.С. Мороз, Є.М. Романів, І.Б. Хома]. - Львов:Бескид Біт,2003. - 151 с.
- 5.Фінансовий аналіз:Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів [Текст] / [С.Я. Салига, Н.В. Дачій, С.О. Корецька та ін.]; - К.:Центр навчальної літератури,2006 .- 209 с.
- 6.Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства:навч.посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів [Текст] / В.О. Мец, - К.:Вища шк.,2003. - 278 с.
- 7.Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. [Текст] / К.В. Ізмайлова. — К.: МАУП, 2005. — 152 с.
- 8.УНІАН. «Київміськбуд» очолив рейтинг стійкості українських будівельних компаній [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://economics.unian.net/ukr/detail/59504> – УНІАН.

Аннотация. В данной статье рассматриваются методы определения финансовой устойчивости предприятия с учетом особенностей функционирования строительных предприятий. Отображены результаты исследования взаимосвязи между типом финансовой устойчивости и прибыльностью предприятия.

Ключевые слова: финансовая устойчиваость, прибыльность, строительные компании, корреляционный анализ, тип финансовой устойчивости, собственный капитал, заемный капитал.

Summary. This article is considered method of estimation of company's sustainability in building sector. It presents results of research interconnection between type of company's financial sustainability and profitability.

Keywords: financial sustainability, profitability, building companies, correlation analysis, type of financial sustainability, equity capital, loan capital.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Пулипенко А.А.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Сухорукова Т.Г.*

УДК 658.013.15

ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Мягих І. М., докторант (НАУ м. Києв)

Розглянуті підходи до оцінки використання ресурсного потенціалу підприємств в ринкових умовах.

Ключові слова: економічний потенціал, ресурсний, виробничий, інформаційний, інвестиційний, інноваційний, управлінський потенціал.

Постановка проблеми. Ринкова економіка характеризується високим рівнем конкуренції та невизначеністю кон'юнктури і тому досягнення стійкого стану господарської системи підприємств України та їх ефективного функціонування вимагає розв'язання багатьох складних завдань. Одним із них є максимально повне використання потенційних можливостей, формування здатності швидко адаптуватися до мінливої ситуації на ринку.

Ефективність господарської діяльності підприємств визначається тим, наскільки ефективно вони використовують свої ресурси. Наявні ресурси підприємство розміщує у власних активах, які характеризують обсяг, склад і структуру його майнового потенціалу. Фінансовий потенціал визначається обсягом, складом і структурою джерел фінансування підприємства. Обґрунтованість розміщення фінансових ресурсів в активах є одним з основних принципів

забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

У сучасних умовах механізм управління економічним потенціалом підприємств не повністю відповідає завданням підвищення ефективності роботи, отримання високих кінцевих результатів, поліпшення якості обслуговування. Особливу гостроту ця проблема набуває у зв'язку з обмеженістю самих ресурсів, що обумовлює необхідність постійного пошуку шляхів більш повного їх використання.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми економічного потенціалу та визначення шляхів його ефективного використання знайшли відображення в працях вітчизняних та зарубіжних вчених таких як: І. Балабанов [1,2], Є. Брігем [4], І. Должанський [5], Н. Євдокимова [6], С. Казес [7], О. Корнилова [13], Н. Краснокутська [8], А. Садекова [13], А. Шеремет [14,15] та інших науковців. Незважаючи на зростання кількості